

Z kroniki naukowej

SEMINARIUM NAUKOWE POŚWIĘCONE PRZEMIANOM WSI ZIEM ZACHODNICH NA PRZYKŁADZIE WARMII I MAZUR

W dniach 6-8 czerwca 1969 r. na Waszecie koło Olsztynka (woj. olsztyńskie) odbyło się seminarium naukowe poświęcone problematyce przemian wsi Ziemi Zachodnich na przykładzie Warmii i Mazur. Organizatorem seminarium była Pracownia Badań nad Współczesnością oraz Komisja Etnograficzno-Socjologiczna Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie. W seminarium wzięli udział przedstawiciele poszczególnych ośrodków socjologicznych, etnograficznych i demograficznych kraju.

W pierwszym dniu prof. dr J. Burszta przedstawił drogi przemian tradycyjnej kultury ludowej wsi mazurskiej i warmińskiej. Na ogólnym tle tej problematyki referent nakreślił szeroko specyfikę przemian kultury wsi na Ziemiach Zachodnich ze szczególnym uwzględnieniem terenów zamieszkałych częściowo przez ludność rodzimą. Na tych terenach bowiem procesy przemian społecznych i kulturowych przebiegały odmiennie niż na ziemiach zamieszkałych całkowicie przez ludność napływową. Prof. dr J. Burszta ogólnie scharakteryzował wzory tradycyjnej kultury poszczególnych grup ludnościowych Warmii i Mazur. Wskazał także na czynniki i determinanty przemian kultury tradycyjnej. Z jednej strony następowała redukcja i zanikanie tradycyjnych form na rzecz kultury masowej, z drugiej zaś — poprzez wzajemną ocenę, adaptację i akceptację niektórych wybranych form następowało ujednoczenie się tymczasowego wzoru kultury wsi. Składał się on z form tradycyjnych poszczególnych grup ją zamieszkujących. W procesie przemian dostrzec także można istotne zmiany jakościowe polegające na przekształcaniu treści i funkcji elementów kultury tradycyjnej. Referent dokonał próby chronologii poszczególnych procesów oraz nakreślił rolę i znaczenie elementów tradycyjnej kultury w dziedzinie integracji i tworzenia się nowych więzi społecznych na wsiach Warmii i Mazur. Wskazał także na dużą rolę współczesnej kultury masowej w procesach integracji.

W kolejnych referatach doc. dra W. Prandoty (*Trzy problemy związane z produkcją rolniczą woj. olsztyńskiego w minionym ćwierćwieczu*) i mgra B. Sołudy (*Ekonomiczne problemy wsi olsztyńskiej*) przedstawiona została produkcja rolnicza Warmii i Mazur w latach 1945-1968 oraz perspektywy jej rozwoju.

W pierwszym z wymienionych referatów zwrócono uwagę na niekorzystny bilans otwarcia (dewastacja urządzeń, bazy budynkowej, ziemi, brak inwentarza), następnie przedstawiono poziom produkcji zbożowej w latach 1932-1938 i 1964-1968 oraz poddano analizie produkcję ważniejszych ziemiopłodów. Referent poruszył także sprawy związane z trudnościami woj. olsztyńskiego w zakresie produkcji rolniczej (mozaika gleb, skrócony okres wegetacji, różnorodność tradycji i wiedzy rolniczej ludności miejscowej, osadników i repatriantów) oraz wskazał na rolę czynników kształtujących nowoczesną wiedzę rolniczą. Jako najważniejsze zmiany dokonujące się w produkcji rolnej olsztyńskiego, referent wymienił unowocześnienie procesu produkcyjnego oraz zwiększenie udziału sektora państwowego (PGR).

Mgr B. Sołuda przedstawiając plany rozwoju rolnictwa Warmii i Mazur poruszył ważne problemy związane z zagospodarowaniem Państwowego Funduszu Ziemi,

zsynchronizowaniem tempa przejmowania gruntów przez państwo oraz zagęszczeniem sieci szkół przysposobienia rolniczego. W referacie wymieniono także szereg prognoz dotyczących wzrostu wydajności w produkcji rolnej, usprawnienia obsługi rolnictwa.

Podczas seminarium wygłoszono także szereg komunikatów, w których omawiano niektóre istotne zagadnienia związane z nowoczesną gospodarką rolną i dalszymi perspektywami jej rozwoju.

W referacie mgra Z. Grzesiaka (*Demograficzne przeobrażenia wsi olsztyńskiej*) przedstawiono problemy demograficzne, ważne dla dalszego prawidłowego rozwoju wsi olsztyńskiej. Mimo że mediana wieku świadczą o młodości demograficznej ludności wiejskiej, stały proces odpływu jej ze wsi do miast powoduje szybkie zwiększanie się odsetka ludzi starych zatrudnionych w rolnictwie. Wzrasta również liczba chłopo-robotników i robotniko-chłopów, a ponadto zarysowuje się ostatnio problem feminizacji zawodu rolnika. Wieś olsztyńska stoi obecnie u progu dalszych intensywnych przeobrażeń strukturalnych: znacznego rozwoju zajęć pozarolniczych, systematycznego wzrostu udziału sektora socjalistycznego w zatrudnieniu, szybkiego rozwoju gospodarki wieloobszarowej.

W drugim dniu seminarium mgr F. Walichnowski wygłosił referat socjologiczny pt. *Przemiany społeczne wsi w świetle pamiętników młodego pokolenia Warmii i Mazur*. Referent opierając się na materiale pochodzącym z woj. olsztyńskiego, zawartym w publikacjach: *Młode pokolenie chłopów* oraz *Młode pokolenie wsi Polski Ludowej* wskazał na walory ideowo-wychowawcze wydanych pamiętników. Pozwalają one śledzić drogi awansu społeczno-kulturalnego młodzieży pochodzenia chłopskiego, formowanie się nowych cech społeczeństwa, w którym jaskrawie występuje ścieranie się tradycji z nowymi tendencjami; dostarczają materiału ilustrującego proces rozwoju ruchu młodzieżowego i społeczno-kulturalnego wsi, kształtowania się nowoczesnego zawodu rolnika.

Wśród komunikatów o tematyce socjologicznej wymienić można m. in. wypowiedź mgr M. Leonowicz, która omówiła materiały pochodzące z konkursu na pamiętniki młodzieży pt. *Urodzeni nad Odrą, Nysą i Bałtykiem*, zorganizowanego przez Instytut Zachodni i redakcję miesięcznika „Nurt”.

Program drugiego dnia obrad obejmował także referat dr A. Szyfer na temat przeobrażeń tradycyjnej kultury wsi Warmii i Mazur. Szczególną uwagę referentka poświęciła terenom, częściowo zamieszkałym przez ludność rodzimą.

Podobnej tematyki dotyczyły komunikaty etnograficzne, analizujące szczegółowe zagadnienia z zakresu kultury materialnej (mgr R. Drewek, *Pożywienie*, mgr W. Hunevska, *Matżeństwa mieszane*, mgr M. Leonowicz, *Młodzież wiejska a zawód*).

Owocna, żywa dyskusja towarzysząca poszczególnym referatom i komunikatom świadczy o potrzebie i celowości organizowania podobnych spotkań. Szeroki wachlarz zagadnień poruszanych na seminarium pozwolił na objęcie całokształtu problematyki społecznych, gospodarczych i kulturowych przeobrażeń wsi Ziemi Zachodnich na przykładzie Warmii i Mazur.

Andrzej Brencz

W STULECIE WYCHODŹSTWA POLSKIEGO DO BRAZYLII

W dniach 23-24 października 1969 r. odbyła się w Opolu — zorganizowana przez Towarzystwo Rozwoju Ziemi Zachodnich, Towarzystwo Łączności z Polonią Zagraniczną oraz Instytut Śląski — sesja popularno-naukowa poświęcona stuleciu Polonii brazylijskiej. Otwarcia sesji dokonał dyrektor Instytutu Śląskiego prof. dr J. Kokot, który przewodniczył także obradom. Przemówienie powitalne wygłosił wiceprzewodniczący Prezydium WRN w Opolu J. Krotiuk, podkreślając m. in. znaczenie badań dziejów polskiego wychodźstwa i potrzebę ciągłego zacieśniania